

Opetus- ja kulttuuriministeriö
kirjaamo@minedu.fi
oppivelvollisuus@minedu.fi

VN/1985/2020

Opetus- ja kulttuuriministeriön lausuntopyyntö ehdotuksesta eräiden valtioneuvoston asetusten muuttamisesta liittyen oppivelvollisuuden laajentamiseen ja tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen

Oppivelvollisuuden laajentamista koskeva hallituksen esitys uudeksi oppivelvollisuuslaiksi on jätetty eduskunnalle 15.10.2020. Uudistus edellyttää muutoksia rinnakkaislainsäädäntöön ja asetuksiin kuten lukiokoulutuksesta annettuun valtioneuvoston asetukseen (810/2018), ammatillisesta koulutuksesta annettuun valtioneuvoston asetukseen (673/2017), opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annettuun asetukseen (986/1998) sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun valtioneuvoston asetukseen (1766/2009).

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry pitää edellä mainittuja esityksiä asetusmuutoksiksi pääsääntöisesti kannatettavina ja perusteltuina. Ne vastaavat oppivelvollisuuden laajentamisesta seuraavia muutoksia säädöksissä. Pyydettyä lausuntonaan SAK ry toteaa seuraavaa.

Asetus ammatillisesta koulutuksesta

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 61 §:n mukaan opiskelijalla on oikeus saada eri oppimisympäristöissä sellaista opetusta ja ohjausta, joka mahdollistaa tutkinnon perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamisen. Käytännössä tavoitteen toteutumisessa on puutteita. Katkonaiset koulupäivät ja vajaat viikot ovat osaltaan vaikuttaneet opiskelijoiden motivaatioon, opintojen keskeyttämisiin ja opiskelijoiden kiinnittymiseen ammatilliseen koulutukseen.

Tavoitteen toteutumisen tehostamiseksi asetukseen ehdotetaan lisättäväksi uusi 10 a §, jossa ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 48 §:n 2 momenttiin lisättävän valtuutussäännöksen nojalla säädettäisiin opetuksen ja ohjauksen riittävän määrän arvioinnista. Osaamispisteen arviointiperusteeksi ehdotetaan keskimäärin vähintään 12 tuntia opetusta, josta voitaisiin joustaa opiskelijan tarpeen mukaisesti ylenevästi tai alenevästi. Tuntimäärästä säätäminen ei sulkisi pois henkilökohtaistamisprosessia. Ehdotus pitää sisällään myös HOKS-prosessin kehittämiseen ja tehostamiseen tähtäviä esityksiä.

Työ ja turva -osasto/KR/ea

4.12.2020

Käytännössä muutos koskisi lähinnä ammatillista perustutkintoa suorittavia nuoria. Opetuksen ja ohjauksen määrän arviointi tehtäisiin tutkinnon osittain sekä yhteisten tutkinnon osien osalta osa-alueittain. Ehdotettua säännöstä ei sovellettaisi, jos opiskelijalla olisi kyseisen tutkinnon osan tai yhteisen tutkinnon osan osa-alueen suorittamiseksi sellaisesta aiemmin hankittua osaamista, joka vastaisi sen ammattitaitovaatimuksia tai osaamistavoitteita joko osittain tai kokonaan ja joka voitaisiin tunnistaa ja tunnustaa.

SAK pitää esitystä kannatettavana ja yhtyy sen perusteluihin. Ammatillisen koulutuksen keskeyttämiset ovat yleisiä. Yksi syy keskeyttämisten taustalla on opiskelijan odotuksiin nähden vähäinen opetuksen ja ohjauksen määrä, jolloin opiskelija ei kiinnity opintoihinsa. SAK katsoo, että esitys on linjassa hallitusohjelmaan kirjattujen tavoitteiden kanssa koskien ammatillisen koulutuksen laadun vahvistamista, opettajien antaman lähiopetuksen antamista sekä kokonaisten koulupäivien turvaamista.

Esitys on perusteltu myös toisen asteen opiskelijoiden yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Säädös selkiyttäisi opiskelijan oikeuksia ja yhtenäistäisi koulutuksen järjestäjien toimintaa. Lukiokoulutuksen rinnalla myös ammatillisessa koulutuksessa opiskelijoille olisi jatkossa kansallisesti yhtenevä lähtökohta tuntimäärästä. Osaamisperustaisuuden jatkumisen ja opiskelijan oikeusturvan näkökulmasta on perusteluta, että opetuksen tuntimäärän säätämisen rinnalla esityksessä kiinnitetään huomio HOKS-prosessin toimivuuteen ja käytäntöihin. SAK kiinnittää huomion myös opiskelijan saamaan riittävään tukeen ja ohjaukseen erityisesti tilanteissa, joissa opinnot uhkaavat keskeytä.

Esitys tuntimäärästä ei koskisi työpaikalla tapahtuvaa oppimista. Koulutuksen järjestäjän tulisi arvioida, miten suuri osuus osaamisen hankkimisesta toteutetaan työpaikalla. Asetuksella säädettävää opetuksen ja ohjauksen arvioinnin lähtökohtana käytettävää tuntimäärää sovellettaisiin vain siihen osuuteen tutkinnon osan osaamispisteistä, jonka koulutuksen järjestäjä arvioi muualla kuin työpaikalla toteutettavaksi osaamisen hankkimiseksi.

SAK pitää esitystä tältä osin perusteltuna. Työpaikalla järjestettävän koulutuksen määrää on peilattava suhteessa työpaikkojen kulloiseenkin mahdollisuuteen ottaa vastaan opiskelijoita ja erityisesti onko heille tarjota HOKS:n mukaisia tehtäviä ja riittävää ohjasta opintojen etenemiseksi. Asia korostuu etenkin vuoro- ja sesonkiluontoisessa työssä.

Toisaalta SAK tuo esiin, että ammatillisen koulutuksen järjestäjien ja työpaikkojen yhteistyössä on edelleen kehitettävää. Työpaikkaohjaajat tarvitsevat riittävästi koulutusta ja työaika ohjaustehtäväänsä. Myös opettajien läsnäoloa työpaikoilla toivotaan nykyistä enemmän.

Työ ja turva -osasto/KR/ea

4.12.2020

Merkittävä osa ammatillisesta koulutuksesta tapahtuu jatkossakin työpaikoilla. Siksi SAK edellyttää, että opiskelijoiden ohjaamiseen työpaikoilla osoitetaan riittävästi resursseja. Oppimiseen tarvitaan työpaikkaohjaajan ja opettajan yhteistyötä sekä toimintatapojen tiivistämistä. Samalla tulee huolehtia siitä, että työpaikkaohjaajat saavat riittävän koulutuksen ja heille varataan tarpeeksi aikaa opiskelijoiden ohjaamiseen. Työpaikalla tapahtuvaan osaamisen hankkimiseen tarvitaan selkeää ohjeistusta ja kirjauksia, joiden mukaan toimitaan jatkossa.

Asetus lukiokoulutuksesta

SAK kannattaa esitettyjä muutoksia asetukseen lukiokoulutuksesta ja pitää niitä perusteltuina. Esitetyt muutokset koskevat lukiokoulutukseen valmentavaan koulutukseen liittyviä asetussäädöksiä. Kun lukiokoulutuksen valmentava koulutus siirtyisi jatkossa osaksi tutkintoon valmentavaa koulutusta ja sen säädöksiä, ovat lukioasetusta koskevat muutokset perusteltuja.

Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista

Uusi tutkintokoulutukseen valmentava koulutus olisi uudentyypinen nivelvaiheen koulutuskokonaisuus, jota voisivat järjestää perusopetuksen järjestäjät, lukiokoulutuksen järjestäjät ja ammatillisen koulutuksen järjestäjät. Jatkossa sisällöltään samaa nivelvaiheen koulutusta järjestettäisiin näiden kaikkien koulutusmuotojen yhteydessä, joten myös kelpoisuusvaatimusten tulisi olla yhtenevät.

Ehdotetun säännöksen mukaan myös erityistä tukea antamaan olisivat kelpoisia kaikkien koulutusmuotojen erityisopetusta (perusopetus ja lukiokoulutus) tai erityistä tukea (ammatillinen koulutus) antamaan kelpoiset opettajat. Käytännössä esitys erityisen tuen ja vaativan erityisen tuen osalta tarkoittaisi, että ammatilliset erityisopettajat, lukiokoulutuksen erityisopettajat ja perusopetuksessa kelpoiset erityisopettajat olisivat kelpoisia antamaan erityisopetusta tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa. Esitys joustavoittaisi erityisopetuksen toteuttamista ja kelpoisten opettajien käyttämistä kyseisessä opetuksessa.

Esityksellä ei olisi merkittäviä vaikutuksia opetushenkilöstön asemaan, koska kaikki nykyisin kussakin koulutusmuodossa nivelvaiheen koulutusta antamaan kelpoiset opettajat olisivat jatkossakin kelpoisia antamaan tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta. Asetukseen esitetyt muutokset ovat pitkälti teknisluontoisia johtuen lukiokoulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen yhdistämisestä esitetysti 1.8.2022 alkaen uuteen, tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen.

SAK kannattaa esitystä ja sen perusteltuja.

Työ ja turva -osasto/KR/ea

4.12.2020

Asetus opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun asetuksen muuttamisesta

Esityksessä on joukko teknisluontoisia muutoksia ja täsmennyksiä, joita SAK pitää perusteltuina.

SAK katsoo, että etenkin muutosesitys lukion opiskelijamäärän laskemisesta toteuttaa uuden oppivelvollisuuden tavoitteita. Jatkossa opiskelijamäärään laskettaisiin myös väliaikaisesti erotettuna olevat opiskelijat. Tällöin oppilaitosten velvollisuutena olisi suunnitella oppivelvollisen opintojen eteneminen myös erottamisen aikana. Opiskelija olisi myös oikeus saada sellaista opetusta ja ohjausta, joka mahdollista opintojen etenemisen suunnitelman mukaisesti.

Myös muutosesitys tietojen ilmoittamisen osalta on kannatettava. Esitetyt muutokset vähentäisivät koulutuksen järjestäjien työmäärää, kun opiskelijamäärät ilmoitettaisiin vain yhteen paikkaan valtakunnallisessa tietovarannossa.

Tiivistelmä

SAK kannattaa esitettyjä muutoksia ja täsmennyksiä asetuksiin ammatillista koulutuksesta, lukiokoulutuksesta, henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista ja rahoituksesta. Ne vastaavat oppivelvollisuuden laajentamisesta seuraavia muutoksia säädöksissä.

Ammatillisen koulutuksen osalta esitys tukee ammattiin opiskelevien kiinnittymistä opintoihin ja edesauttaa toisen asteen opiskelijoiden yhdenvertaisuutta. SAK pitää muutosesitystä ammatillisen koulutuksen tuntimäärästä perusteltuna.

SAK painottaa, että oppivelvollisuuden laajentamista seurataan jatkuvasti, sen toimeenpanon tukeen varataan riittävästi resursseja ja että oppivelvollisuuden laajentamisesta aiheutuvat kustannukset arvioidaan osana uudistuksen pitkäkestoista toimeenpanon tukea.

SAK korostaa, että oppivelvollisuuden laajentaminen ei sulje pois yleistä eri koulutusasteilla tehtävää laatu- ja kehittämistyötä. Esiopetus, perusopetus ja toisen asteen koulutus ovat toisiaan tukeva kokonaisuus, joka tukee lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä.

Riittävän opetuksen ja ohjauksen rinnalla myös muut nuorten tukitoimet, kuten oppilas- ja opiskelijahuolto, etsivä nuorisotyö, nuorten työpajat ja nuorten ammatillinen kuntoutus tulee nähdä osana oppivelvollisuuden kokonaisuutta. Lasten ja nuorten hyvinvointia edistäviin palveluihin on osoitettava riittävä rahoitus, joka mahdollistaa näiden palveluiden pitkäjänteisen laatu- ja kehittämistyön.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry